

30 χρόνια από την δολοφονία του Νίκου Τεμπονέρα ή γιατί «ο λαός δεν (πρέπει να) ξεχνά τι σημαίνει δεξιά»

του Βαγγέλη Λιγάση

Η αναφορά στην δολοφονία του Νίκου Τεμπονέρα, πριν 30 χρόνια, στις 9 Ιανουαρίου του 1991, είναι μια πολύτιμη άσκηση ιστορικής μνήμης. Η δολοφονία και τα γεγονότα πριν και μετά από αυτήν, συνέβησαν επί κυβέρνησης του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη πατρός, αλλά αυτό δεν είναι απλή σύμπτωση. Ο/η αναγνώστης/τρια θα συνειδητοποιήσουν ότι οι αναλογίες είναι εντυπωσιακές και καθόλου τυχαίες. Θα διακρίνει τις ίδιες πολιτικές και τους ίδιους «πολιτικούς ανθρωπότυπους» – που απλώς δρουν σε διαφορετικές συνθήκες αλλά με την ίδια «φιλοσοφία» και πολιτική νοοτροπία. Θα ανακαλύψει τους/τις «Κεραμέως», «Χρυσοχοϊδή», Μητσοτάκη (χωρίς εισαγωγικά, λόγω συνεπωνυμίας και όχι μόνο), την ΟΝΝΕΔ (χωρίς εισαγωγικά), τον Βορίδη (χωρίς εισαγωγικά επίσης – πρόκειται για τον ίδιο), τους τηλεαστέρες και μεγαλοδικηγόρους της εποχής που θυμίζουν γνωστά «μεγάλα ονόματα» της τωρινής συγκυρίας, τους «αγανακτισμένους γονείς» να πολιορκούν-τραμπουκίζουν ή και αν εισβάλλουν σε κατειλημμένα σχολεία...

Τον Απρίλη του 1990 η ΝΔ με τον Κων/νο Μητσοτάκη επικεφαλής βγαίνει νικήτρια στις εκλογές με το σαρωτικό 47%. Έχει προηγηθεί (1989) η κατάρρευση του υποτιθέμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού» και ο πολιτικοοικονομικός θρίαμβος του νεοφιλελευθερισμού. Οι κοντυλοφόροι του συστήματος φλυαρούν για το «τέλος της Ιστορίας» ή παπαγαλίζουν το θατσερικό *there is no alternative* (ΤΙΝΑ: δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική, πέρα από τη ζούγκλα της κοινωνίας του κέρδους). Ο Κων/νος Μητσοτάκης, πατέρας του σημερινού πρωθυπουργού, αποδεικνύεται πραγματικός οδοστρωτήρας. Άλλωστε, ήταν ωμά και κυνικά ειλικρινής όταν δήλωσε εκ των υστέρων, μετά την ψήφιση του 1ου μνημονίου (Μάιος 2010), ότι η κυβέρνησή του ήταν 20 χρόνια

μπροστά! Το «έργο» του; Τρεις (αντι)ασφαλιστικές μεταρρυθμίσεις ('90, '91, '92)· υπερφορολόγηση των «μικρομεσαίων» με τεκμαρτή φορολογία· ανάθεση μεγάλων οδικών αξόνων (Αττική οδός, Ρίο-Αντίρριο) και του αεροδρομίου των Σπάτων με τη μορφή της αυτοχρηματοδότησης (διόδια κ.ά.) στους κολοσσούς των ελληνικών τεχνικών εταιρειών (παράλληλα με την κατάργηση της ΜΟΜΑ – της κρατικής υπηρεσίας τεχνικών έργων)· «απελευθέρωση» της κίνησης κεφαλαίων· «απελευθέρωση» του ανταγωνισμού με κατάργηση κρατικών μονοπωλίων (Ο.Α., ΕΛΤΑ, καζίνα, μαρίνες, ΔΕΗ)· για την «ανάπτυξη» κάποιων αγορών, κλείσιμο ή παρεμπόδιση των κρατικών εταιρειών να αναπτύξουν σχετικές υπηρεσίες (π.χ. κατάργηση λεωφορείων ΟΣΕ, κατάργηση υπηρεσίας ταχυμεταφορών ΕΛΤΑ, απαγόρευση ΟΤΕ για ορισμένα χρόνια να αναπτύξει δίκτυο κινητής τηλεφωνίας)· «απελευθέρωση» του Δημοσίου από 66 κρατικοποιημένες βιομηχανίες του ΟΑΕ (ΑΓΕΤ, Πειραιϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. – με 6.500 εργαζόμενους)· «απελευθέρωση» (ρευστοποίηση πλειοψηφικού πακέτου) των κρατικών τραπεζών από (κερδοφόρες) επιχειρήσεις (Ναυπηγεία Ελευσίνας, Τράπεζα Αθηνών, Βιομηχανία Ζάχαρης, ΕΑΒ, Λιπάσματα, Olympic Catering)· «απελευθέρωση» των τιμών όλων των αγαθών και κατάργηση όλων των προηγούμενων προβλέψεων π.χ. στις τιμές των ενοικίων, των καυσίμων, του ψωμιού κ.λπ.· «απελευθέρωση» της αγοράς εργασίας με εισαγωγή μερικής απασχόλησης, διεύρυνση ωραρίου κ.λπ.

Τόση «απελευθέρωση» (!) δημιουργεί αντιδράσεις. Έτσι, η ΟΛΜΕ με μεγάλη απεργία το 1990, οι εργαζόμενοι στις υπό εκκαθάριση επιχειρήσεις και κυρίως οι μαθητικές καταλήψεις του χειμώνα '90-'91 (στη διάρκεια των οποίων, στην Πάτρα, δολοφονήθηκε ο Ν. Τεμπονέρας) και ο αγώνας των εργαζομένων της ΕΑΣ το '91-'92 έβαλαν φρένο στις αντιμεταρρυθμίσεις και απονομιμοποίησαν την κυβέρνηση Κ. Μητσοτάκη, οδηγώντας την δεξιά σε νέο 10χρονο κύκλο κατάρρευσης. **«Κεραμέως», «Χρυσοχοϊδης»**

και «αγανακτισμένοι γονείς»... το 1990

Όλα ξεκίνησαν με δυο προεδρικά διατάγματα της κυβέρνησης για τα Γυμνάσια και τα Λύκεια (392, 393/1990), διαποτισμένα από έντονα «ελληνοχριστιανική» και αυταρχική λογική:

- επαναφορά της καθημερινής προσευχής, του ομαδικού εκκλησιασμού και της έπαρσης της σημαίας,
- «αναμόρφωση» των μαθητικών κοινοτήτων, ολοσχερής κατάργηση των αδικαιολόγητων απουσιών και

- επιβολή ενός point system ελέγχου και ποινικοποίησης της συμπεριφοράς των μαθητών.

Υπήρχε μάλιστα πρόβλεψη περί «ομοιόμορφης ενδυμασίας» των μαθητών, η οποία αποσύρθηκε μπροστά στη δημόσια κατακραυγή, αναδιατυπώθηκε όμως ως επιταγή «ευπρέπειας στην εμφάνιση», οι λεπτομέρειες της οποίας θα καθορίζονταν με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων και πάταξη όποιας αμφίεσης κριθεί «σε προφανή δυσαρμονία με το σχολικό περιβάλλον».

Η απάντηση των μαθητών πήρε τη μορφή χιονοστιβάδας καταλήψεων, που ξεκίνησαν στις 22 Νοεμβρίου από το Ηράκλειο για ν' απλωθούν ταχύτατα σε όλη την Ελλάδα: 1.180 κατειλημμένα σχολεία στις 10/12, 20.000 διαδηλωτές μαθητές στο κέντρο της Αθήνας στις 13/12. Τα αιτήματα των καταληψιών επικεντρώνονταν φυσικά στην απόσυρση των επίμαχων διαταγμάτων, περιλάμβαναν όμως συχνά και θετικές προτάσεις εκπαιδευτικού περιεχομένου – όπως η επαναφορά της «Ιστορίας του ανθρώπινου γένους» του Λευτέρη Σταυριανού, που είχε μόλις αποσυρθεί από την Α' Λυκείου σαν «αντιχριστιανική» επειδή δίδασκε τη δαρβινική θεωρία για την εξέλιξη των ειδών.

Το μαθητικό ξέσπασμα συμπορεύτηκε με τις κινητοποιήσεις φοιτητών και σπουδαστών, που την ίδια εποχή είχαν καταλάβει τις σχολές τους ενάντια στο «πολυνομοσχέδιο» Κοντογιαννόπουλου, με αποκορύφωμα ένα πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο 35.000 νέων (18/12).

Αιφνιδιασμένη από τις εξελίξεις, η κυβέρνηση προσέφυγε στα συντηρητικά ανακλαστικά της επίσημης Αριστεράς. «Τα σχολεία πρέπει να λειτουργούν», δηλώνει στις 12/12 ο Γρηγόρης Φαράκος (γ.γ. τότε του ΚΚΕ,) μετά τη συνάντησή του με τον Μητσοτάκη, ο οποίος έκανε κάποιες μικροϋποχωρήσεις και περίμενε τις γιορτές των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς, με την προσδοκία πως οι διακοπές θα οδηγούσαν σε εκτόνωση.

Η προσδοκία αυτή αποδείχθηκε φρούδα. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΥΠΕΠΘ, πάνω από 700 σχολεία παρέμειναν

κατειλημμένα στη διάρκεια των γιορτών (ανάμεσά τους το 51% των σχολείων της Αθήνας, το 53% του Πειραιά, το 80% της Δυτικής Αττικής, το 46% της Θεσσαλονίκης κλπ.), ενώ σε πολλά άλλα είχαν προγραμματιστεί συνελεύσεις για τις 7 Ιανουαρίου.

Αποφασισμένο να κάμψει το κίνημα, το υπουργείο διακήρυξε ότι «τα μαθήματα θα πραγματοποιηθούν έστω και μ' έναν μαθητή παρόντα», διέταξε τους διευθυντές να παίρνουν απουσίες στο πεζοδρόμιο (με μοναδικό κριτήριο τη δήλωση κάθε μαθητή υπέρ ή κατά της κατάληψης) και «υπενθύμισε» πως αρκούσαν 50 αδικαιολόγητες απουσίες για να χάσει ένας μαθητής τη χρονιά («Ελεύθερος Τύπος», 4/1/1991).

Ο νέος αυτός εκβιασμός κατέρρευσε επίσης, με τον αριθμό των καταλήψεων να αυξάνεται την επομένη των διακοπών. Δεν απέμενε, λοιπόν, παρά η προσφυγή στην παρακρατική βία. Ομάδες κρούσης «αγανακτισμένων πολιτών» της ΝΔ και της ΟΝΝΕΔ ανέλαβαν να σπάσουν διά ροπάλου τις καταλήψεις. Στις 8 Ιανουαρίου, όταν έγινε εμφανής η αποτυχία των έννομων πιέσεων, πριν ξημερώσει, 30-40 νεαροί ροπαλοφόροι εισέβαλαν με κροτίδες και δακρυγόνα στο 4ο Λύκειο Θεσσαλονίκης, σπάζοντας την πόρτα και στέλνοντας στο νοσοκομείο μια μαθήτριά κι έναν παρευρισκόμενο γονέα· επικεφαλής των επιδρομέων ήταν ο πρόεδρος της τοπικής ΜΑΚΙ. Μια εικοσαριά άλλοι προσπάθησαν ν' «ανακαταλάβουν» το Λύκειο στην Τούμπα, αλλά αποκρούστηκαν από μαθητές και γονείς. Στην Κυψέλη επιχειρήθηκε εισβολή στο 39ο Λύκειο, ενώ στον Βοτανικό το 63ο δέχτηκε επίθεση με μολότοφ. Διαδήλωση νεοδημοκρατών στην Κέρκυρα, «πραγματική λαϊκή έκρηξη» σύμφωνα με δελτίο Τύπου της νομαρχίας, κατέληξε σε παρατεταμένες εφόδους κατά των εκεί καταλήψεων. Στην Αμαλιάδα, ομάδα ΟΝΝΕΔιτών κατέλαβε το δημαρχείο και ξυλοκόπησε τον (ΠΑΣΟΚο) δήμαρχο. Στη Λαμία και τη Μακρακώμη, τέλος, διαβάζουμε στον άκρως φιλοκυβερνητικό «Ελεύθερο Τύπο» (9/1) ότι «οι γονείς που ήθελαν να ξαναρχίσουν τα μαθήματα έσπασαν πόρτες και τζάμια» τριών σχολείων, «με αποτέλεσμα να προκληθούν ζημιές δεκάδων χιλιάδων δραχμών. Από σπασμένα τζάμια τραυματίστηκε, ευτυχώς ελαφρά, ένας μαθητής στο 6ο Λύκειο Λαμίας».

Το έδαφος είχε προπαρασκευαστεί από επώνυμες πένες της παράταξης, ήδη από την εποχή των καλοκαιρινών απεργιών. «Πέντε δέκα καθάρματα είναι αυτοί που αναστατώνουν τη χώρα και πάνε να την πνίξουν με το μαξιλάρι την ώρα που στηλώνεται στα πόδια της», κήρυσσε χαρακτηριστικά ο Χρήστος Πασαλάρης («Απογευματινή» 6/7/1990). «Αν λειτουργούσαν υγιώς τα ανακλαστικά αυτού του λαού, όλοι αυτοί οι αγύρτες του γκανγκστερικού συνδικαλισμού θα ήταν σήμερα φασκιωμένοι με επιδέσμους, μαύροι κι αγνώριστοι απ' το ξύλο, αφού δεν είναι στον Κορυδαλλό, όπως θα έπρεπε. [...] Πότε και πώς και σε ποιο βαθμό θα αντιδράσει επιτέλους πιο σθεναρά και πιο αυτόνομα η ελληνική κοινωνία στις γκανγκστερικές επιδρομές των πέντε-δέκα αφρόνων (έως παραφρόνων) εργατοπατέρων; Και πότε και πώς και ως ποιο βαθμό η κυβέρνηση θα διδάξει τον λαό να πράττει αυθόρμητα το δημοκρατικό καθήκον του;». Ο ίδιος ο πρωθυπουργός, καταλήγει το άρθρο, όφειλε να διδάξει από τηλεοράσεως στον λαό «την αυτοάμυνα και την αυτοπροστασία από τα πέντε-δέκα καθάρματα που μαγαρίζουν σαδιστικώς τα ιερά δικαιώματα του ελεύθερου πολίτη, είτε κόβοντάς του το ρεύμα είτε κλείνοντάς του τα σχολεία είτε εμποδίζοντας την κίνησή του στους δρόμους είτε θέτοντας σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία του».

Κάλεσμα σε ομαδική αυτοδικία απηύθυνε και ο εκδότης του «Ελεύθερου Τύπου» Δημήτρης Ρίζος (9/1/1991): «Κάποτε θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν οι πολίτες αυτής της χώρας. Και να αντιδράσουν απέναντι στους επαγγελματίες μικροπολιτικούς. Εμπρός λοιπόν στον δρόμο που χάραξαν οι πολίτες της Αμαλιάδας. Καταλάβετε ακόμη και τα σπίτια των... Μπαλωμένων!» (Δημήτρης Μπαλωμένος λεγόταν ο τότε πρόεδρος της ΟΛΜΕ).

Όταν το φύλλο έφτασε στα περίπτερα, ο Νίκος Τεμπονέρας ήταν ήδη νεκρός...

**Από τη «νομιμότητα» των ανακαταλήψεων,
στη δολοφονία και τη νεολαιίστικη εξέγερση**

Τα γεγονότα της Πάτρας ξεκίνησαν το βράδυ της 8ης Ιανουαρίου,

με την άκαρπη επιδρομή 25 περίπου ΟΝΝΕΔιτών, μ' επικεφαλής τον 30χρονο πρόεδρό τους (δημοτικό σύμβουλο και υπάλληλο της Τράπεζας Κρήτης) Γιάννη Καλαμπόκα, στο κατειλημμένο πολυκλαδικό της πόλης. Αφού χαστούκισαν έναν αντιφρονούντα καθηγητή, μπούκαραν κατόπιν στο σχολικό συγκρότημα Βουδ, πετώντας έξω τους καταληψίες μαθητές και τραυματίζοντας με κοπίδι στο χέρι τον πρόεδρο του δεκαπενταμελούς.

Η είδηση μεταδόθηκε από τοπικό ραδιοσταθμό και μια διακοσαριά πολίτες συνέρρευσαν έξω από το συγκρότημα για να προστατεύσουν τους μαθητές. Οι ΟΝΝΕΔίτες τούς υποδέχτηκαν με ύβρεις· «κάτι ακούστηκε για εθνικοσοσιαλισμό», θα καταθέσει αργότερα ο καθηγητής Διονύσης Ευσταθίου, «αλλά κανείς δεν περίμενε τα χειρότερα». Μετά την αποτυχία του δημάρχου Ανδρέα Καραβόλα να πείσει τους «ανακαταληψίες» ν' αποχωρήσουν και την εκ μέρους τους εκτόξευση διαφόρων αντικειμένων, μια ομάδα άοπλων καθηγητών και άλλων πολιτών μπήκε στο προαύλιο, με τη βεβαιότητα πως η αριθμητική της υπεροχή αρκούσε για την απόσυρση των οπλισμένων ΟΝΝΕΔιτών. Οι τελευταίοι τους υποδέχτηκαν όμως με σιδηρολοστούς, τσακίζοντας το κρανίο του Τεμπονέρα και τραυματίζοντας σοβαρά τρία ακόμη άτομα. Όταν μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο, ο 38χρονος καθηγητής, μέλος της οργάνωσης Εργατικό Αντιμπεριαλιστικό Μέτωπο (ΕΑΜ), ήταν ήδη κλινικά νεκρός.

Η ομάδα των επιδρομέων ήταν γνωστή στην Πάτρα από αλλεπάλληλα βίαια επεισόδια (καταστροφές πολιτικών γραφείων κ.λπ.) στα οποία είχε προβεί κατά τις εκλογικές αναμετρήσεις της προηγούμενης διετίας (βουλευτικές '89-'90, δημοτικές '90). Στη διάρκεια πάλι των καταλήψεων είχαν πραγματοποιηθεί στην Πάτρα δύο τουλάχιστον συσκέψεις για την αντιμετώπισή τους. Στην πρώτη (22/12/1990), παρουσία του ντόπιου υφυπουργού Παιδείας Βασ. Μπεκίρη και του βουλευτή Νίκου Νικολόπουλου, ο Καλαμπόκας εισηγήθηκε την ανάληψη δυναμικής δράσης απ' την ΟΝΝΕΔ, για να πάρει την απάντηση ότι κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει μετά τις γιορτές (Πρακτικά Εξεταστικής, σ. 4-6). Η δεύτερη πραγματοποιήθηκε το βράδυ της 8ης Ιανουαρίου στη νομαρχία. Σύμφωνα με ένορκη κατάθεση τεσσάρων από τους 60 παρόντες

διευθυντές σχολείων, ο νομάρχης Ν. Τάγαρης ανέπτυξε εκεί τη νέα στρατηγική περί «νομιμότητας» των ανακαταλήψεων, κάνοντας μάλιστα ρητή αναφορά στο συγκρότημα Βουδ. Ανάλογα σχέδια αναπτύχθηκαν σε παρόμοιες συσκέψεις σε όλη την Ελλάδα (π.χ. στη Θεσσαλονίκη στις 4/1, παρουσία του υπουργού Εσωτερικών Σωτήρη Κούβελα). Σύμφωνα με ρεπορτάζ του Θοδωρή Ρουσόπουλου («Ελευθεροτυπία», 13/1), σχετικές εντολές είχαν επίσης δοθεί κεντρικά από τον αναπληρωτή διευθυντή της Ν.Δ. Θεόδ. Μπεχράκη, με τέλεξ προς τις νομαρχιακές του κόμματος, και τηλεφωνικά από την «επιτροπή κινητοποιήσεων» της ΟΝΝΕΔ προς τις τοπικές οργανώσεις.

Η είδηση της δολοφονίας προκάλεσε κανονική έκρηξη στον χώρο της νεολαίας. Το κέντρο της Πάτρας μετατράπηκε σε θέατρο συγκρούσεων το βράδυ της 9ης Ιανουαρίου, για ν' ακολουθήσει ένα διήμερο πολύωρων οδομαχιών στους δρόμους της Αθήνας (10-11/1), με συμμετοχή χιλιάδων διαδηλωτών, εκατοντάδες τραυματίες και 4 ακόμη νεκρούς, όταν ένα από τα 4.000 δακρυγόνα που εκτόξευσαν τα ΜΑΤ προκάλεσε πυρκαγιά στο ισόγειο χαρτοπωλείο του «Κ. Μαρούση». Πανικόβλητη, η κυβέρνηση απέσυρε τα επίμαχα διατάγματα και το πολυνομοσχέδιο, ο Κοντογιαννόπουλος παραιτήθηκε κι ο διάδοχός του Γιώργος Σουφλιάς εξήγγειλε εθνικό διάλογο για την Παιδεία «από μηδενική βάση».

Αστυνομική συγκάλυψη

Η προσπάθεια κουκουλώματος ξεκίνησε αμέσως, με την επεξεργασία μιας βολικής εκδοχής για τα γεγονότα. Το μεσημέρι της 9/1/1991 η Γενική Γραμματεία Τύπου και Πληροφοριών διένειμε λεπτομερή ανακοίνωση της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αχαΐας, όπου η κύρια ευθύνη για το φονικό επιρριπτόταν στα ίδια τα θύματα...

Η διαπλοκή της ομάδας Καλαμπόκα με την ΕΛ.ΑΣ. αποτελεί κεφάλαιο που μόνο οριακά στάθηκε δυνατό να ερευνηθεί. Το βέβαιο είναι πως απολάμβανε προκλητική ασυλία για τις βιαιοπραγίες της, ο δε Μαραγκός φέρεται να σύχναζε τακτικά στην Αστυνομική Διεύθυνση, απέναντι από το κτήριο της οποίας

ασκούσε ευκαιριακά το επάγγελμα του μικροπωλητή. Αδιερεύνητη παρέμεινε επίσης η καταγγελία του προέδρου της τοπικής Ένωσης Κατώτερων Αστυνομικών, με προϋπηρεσία στο τοπικό κλιμάκιο της ΕΥΠ, πως ο Μαραγκός ήταν έμμισθος πληροφοριοδότης των υπηρεσιών ασφαλείας («Τα Νέα», 12/1/1991).

Η κοινοβουλευτική «έρευνα»

Ένα δεύτερο πεδίο αναμέτρησης υπήρξε η εξεταστική επιτροπή που συστήθηκε για το ζήτημα με ομόφωνη απόφαση της Βουλής (4/3/1991). «Ο καθηγητής Τεμπονέρας έπεσε θύμα της συμπλοκής. Και βεβαίως σε μια συμπλοκή κανείς δεν γνωρίζει ποιος χτυπάει ποιον», ισχυρίστηκε ο βουλευτής Αχαΐας Σπήλιος Σπηλιωτόπουλος, ενώ ο Απόστολος Ανδρεουλάκος υποστήριξε πως «η νομιμότητα είχε αποκατασταθεί» από την ομάδα Καλαμπόκα, ο Τεμπονέρας «σκοτώθηκε «κατά την επίθεση ανακαταλήψεως» από «έναν όμιλο εξαγριωμένων και κατευθυνόμενων δικών σας οπαδών» και, συνεπώς, οι όποιες ποινικές ευθύνες έπρεπε ν' αναζητηθούν σε βάρος των συντρόφων του θύματος. Από τα επίσημα πρακτικά της επιτροπής προκύπτει ότι ο πρόεδρός της, Επαμεινώνδας Ζαφειρόπουλος, λειτούργησε σαν διάδικος παρά ως ανακριτής: συχνά υπαγόρευε τις απαντήσεις των στριμωγμένων υπηρεσιακών παραγόντων, ενώ απειλούσε και προσπαθούσε να μπερδέψει (με ανακρίβειες) τους «εχθρικούς» μάρτυρες. Παρόμοια στάση κράτησαν και άλλοι κυβερνητικοί βουλευτές, όπως ο Π. Τατούλης. Μεταξύ άλλων, αποκαλυπτικό ήταν το ξέσπασμά (του), όταν τέθηκε ζήτημα αντικρουόμενων ισχυρισμών της ΕΛ.ΑΣ. και της προέδρου της ΕΛΜΕ: «θα βάλουμε την κυρία Αντωνέλη με την αστυνομία; Η αστυνομία είναι κρατική λειτουργία και η Αντωνέλη είναι άτομο».

Και να σκεφτεί κανείς πως η επιτροπή είχε συσταθεί για να διερευνήσει τις υπηρεσιακές, ακριβώς, ευθύνες!

Οι βουλευτές της αντιπολίτευσης έδωσαν στη δημοσιότητα το δικό τους προσχέδιο, που έκανε λόγο για «στυγερή πολιτική δολοφονία», την ευθύνη της οποίας έφεραν «όχι μόνον οι φυσικοί αυτουργοί αλλά και οι ηθικοί αυτουργοί, μεταξύ των οποίων ο

νομάρχης Τάγαρης και οι αστυνομικοί διευθυντές Μπάδας και Τσαούσης» («Ποντίκι», 18/6/1992), η δε κυβερνητική πλειοψηφία έβαλε την υπόθεση στο αρχείο.

Αμέσως μετά το κλείσιμο των εργασιών, ο πρόεδρος της επιτροπής ανέλαβε, τέλος, επίσημα καθήκοντα συνηγόρου του Καλαμπόκα στο δικαστήριο...

Η δικαστική μάχη

Τελευταίο πεδίο αναμέτρησης υπήρξε η Δικαιοσύνη. Μετά την αυτόβουλη παράδοση και προφυλάκιση των καταζητούμενων, τον Μάιο του 1991 με βούλευμα αποφυλακίστηκε ο Μαραγκός, παρόλο που η αυτόπτης πρόεδρος του 15μελούς είχε καταθέσει στον ανακριτή πως τον είδε να φεύγει από το σχολείο κρατώντας ένα ματωμένο λοστάρι. Τον Μάρτιο του 1992 απαλλάχθηκαν (επίσης με βούλευμα) ο νομάρχης και ο δήμαρχος, εναντίον των οποίων είχαν καταθέσει μηνύσεις για ηθική αυτουργία ομάδες Πατρινών δικηγόρων. Με το ίδιο βούλευμα παραπέμφθηκε ο Καλαμπόκας για ανθρωποκτονία, ο Μαραγκός και ο Σπίνος για σωματικές βλάβες κι άλλοι 10 ΟΝΝΕΔίτες για συμπλοκή. Η ίδια κατηγορία ασκήθηκε ωστόσο και σε 6 συμπαραστάτες των καταληψιών, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονταν 4 βασικοί αυτόπτες μάρτυρες της δολοφονίας!

Η πρωτοβάθμια δίκη ξεκίνησε στον Βόλο στις 22/6/1992. Παρότι είχε συνηγόρους υπεράσπισής του τρία κορυφαία ονόματα του τότε νομικού κόσμου, όλους προερχόμενους πολιτικά από τον χώρο της –συγκεκριμένα, τους Απ. Ανδρεουλάκο, Κ. Κωνσταντινίδη (καθ. Ποινικού Δικαίου, γνωστός από τη δίκη για το σκάνδαλο Κοσκωτά όπου συμμετείχε ως δημόσιος κατήγορος) και Επ. Ζαφειρόπουλο (πρώην πρόεδρος του ΔΣΑ), ο Καλαμπόκας καταδικάστηκε στις 9/3/1993 για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως σε ισόβια κάθειρξη, οι Μαραγκός και Σπίνος σε 3 μήνες, οι δε υπόλοιποι αθώωθηκαν. Για τον σκληρό πυρήνα της ΝΔ η απόφαση αποτέλεσε πραγματικό σοκ: «Βρε μπας και μας κυβερνά το ΠΑΣΟΚ;», αναρωτιόταν την επομένη ο Δημήτρης Ρίζος στον «Ελεύθερο Τύπο». «Γιατί σε μια τόσο πολιτική δίκη η πολιτεία δεν φρόντισε να βρίσκονται στην έδρα δικαστές που να μην παρασύρονται από ψευδομάρτυρες; Που να μην

υποκύπτουν στον όχλο; Ούτε αυτό είναι σε θέση να διασφαλίζει η παραπαίουσα εξουσία;». Η «παραπαίουσα εξουσία» αποφάσισε τελικά να τακτοποιήσει την εκκρεμότητα πριν από τις εκλογές του 1994. Στις 16/6/1993 ορίστηκε σύντομη δικάσιμος (7/12/1993) κι ακολούθησε αποψίλωση του Εφετείου της Λάρισας με μαζικές μεταθέσεις, ώστε η σύνθεση του νέου σώματος να οριστεί από τον άρτι διορισθέντα πρόεδρο, γνωστό για τη συμμετοχή του σε ετυμηγορίες ευνοϊκές για την κυβέρνηση («Τα Νέα», 15/11/1993). Ο Μητσοτάκης ανατράπηκε όμως στις 9/9/1993, η νέα κυβέρνηση Παπανδρέου ακύρωσε τις μεταθέσεις κι ο Καλαμπόκας ξανακαταδικάστηκε (19/5/1994) -με το ελαφρυντικό όμως του προτέρου έντιμου βίου- σε 17 χρόνια. Βασική καινοτομία της δευτεροβάθμιας δίκης αποτέλεσαν πάντως οι αλληλοκατηγορίες μεταξύ των πρώην συναγωνιστών. Ο Καλαμπόκας «αποκάλυψε» ότι πραγματικός δολοφόνος του Τεμπονέρα ήταν ο Μαραγκός, ισχυρισμό που επανέλαβαν ο Σπίνος και ο (επίσης πρώην κατηγορούμενος) Αχιλλέας Πριονάς. Ο Μαραγκός κατονόμασε πάλι ως «πιθανότερο» δολοφόνο τον Πριονά, έκανε μήνυση στον Σπίνο και πέτυχε την καταδίκη του για συκοφαντική δυσφήμιση. Έτσι κι αλλιώς δεν κινδύνευε, καθώς είχε αμετάκλητα απαλλαγεί για το φόνο με βούλευμα.

Το 1996 ο Άρειος Πάγος αποφάνθηκε ότι το Εφετείο όφειλε να επανεξετάσει το ελαφρυντικό της «εν βρασμώ ψυχικής ορμής». Η υπόθεση ξαναδικάστηκε, το Εφετείο απέρριψε την υπόδειξη αλλά υποχρεώθηκε από τον Άρειο Πάγο σε νέα επιμέτρηση της ποινής, μειώνοντάς τη σε... 16½ χρόνια.

Πολύ νερό κύλησε έκτοτε στο αυλάκι

Ο Καλαμπόκας αποφυλακίστηκε στις 2/2/1998, έχοντας εκτίσει τα 2/5 της ποινής που του επιβλήθηκε και έγινε διευθυντής υποκαταστήματος της Εθνικής Τράπεζας στον Βόλο.

Ο Βασίλης Κοντογιαννόπουλος εξελέγη το 2000 πανηγυρικά βουλευτής του «εκσυγχρονιστικού» ΠΑΣΟΚ στη Β' Αθηνών και το 2003 χρημάτισε υφυπουργός Υγείας της κυβέρνησης Σημίτη.

Ο δε Νίκος Νικολόπουλος, που κάποτε δικαιολογούσε τις βιαιοπραγίες της ομάδας Καλαμπόκα σαν τοπικό «έθιμο», ευτύχησε να στηρίξει ως βουλευτής των ΑΝ.ΕΛ. την κυβέρνηση του Αλέξη Τσίπρα – του πιο διάσημου, πλέον, από τους καταληψίες μαθητές του 1991...

Το 2002 από τις εκδόσεις «Πελασγός» του Ι. Γιαννάκενα (στελέχους τότε του Ελληνικού Μετώπου του Βορίδη και κατόπιν του ΛΑΟΣ) κυκλοφόρησε το βιβλίο με τον πιασάρικο τίτλο «Ποιος σκότωσε τον Νίκο Τεμπονέρα, γραμμένο από τον μετέπειτα βουλευτή Αχαΐας της... Χρυσής Αυγής Μιχάλη Αρβανίτη, συνήγορο του Καλαμπόκα το πρώτο 18μηνο μετά τον φόνο και του Αλέκου Μαραγκού μέχρι τον Ιούνιο του 1991. Η επίσημη παρουσίασή του έγινε στη δωδέκατη επέτειο της δολοφονίας (8/1/2003), από τον Μάκη Βορίδη και τους παλαίμαχους δημοσιογράφους Χρήστο Πασαλάρη και Γιάννη Βούλτεψη. Διευθυντής του γραφείου Τύπου της ΝΔ μεταξύ 1984 και 1993, ο τελευταίος υιοθετεί μάλιστα ρητά στα απομνημονεύματά του την αφήγηση του «φίλου Αρβανίτη» σαν τη μόνη αξιομνημόνευτη εξιστόρηση των συμβάντων. Το βιβλίο επιδίδεται στην άχαρη προσπάθεια ν' αποσείσει την ενοχή του πρώτου πελάτη του συγγραφέα, επιρρίπτοντας την ευθύνη του φόνου στον δεύτερο.

Για όσους παρακολούθησαν το ξεκατίνιασμα μεταξύ των πρώην συναγωνιστών κατά τη δευτεροβάθμια εκδίκηση, το βιβλίο του Αρβανίτη δεν προσφέρει τίποτα το καινούργιο, παρά μόνο ειρωνικά χαμόγελα με την εμμονή στον ισχυρισμό πως η ομάδα κρούσης της ΟΝΝΕΔ είχε βγει για μια απλή αφισοκόλληση κι «εγκλωβίστηκε» εκεί από τον «ντοπαρισμένο όχλο» των καταληψιών και των συμπαραστατών τους. Επίσης θυμηδία προκαλεί η επαναλαμβανόμενη αγανάκτηση του συγγραφέα για το ότι «οι Έλληνες αξιωματικοί δεν τολμούν να τρίξουν τα δόντια στους πολιτικούς δικτάτορες»...

Αβίαστα προκύπτει ότι η δολοφονία Τεμπονέρα υπήρξε η φυσική εξέλιξη μιας πολιτικής που σχεδιάστηκε κεντρικά για το σπάσιμο των τότε μαθητικών καταλήψεων μέσω της κινητοποίησης του κομματικού μηχανισμού της ΝΔ. Εγχείρημα που απολάμβανε την

ένθερμη στήριξη των δεξιών ΜΜΕ και τη σιωπηρή κάλυψη των υπηρεσιών ασφαλείας. Άλλωστε, οι διαδοχικές προσπάθειες των τότε κυβερνητικών και κομματικών στελεχών όχι μόνο να συγκαλύψουν τις δικές τους ευθύνες, αλλά και να διασφαλίσουν την ήπια ποινική μεταχείριση των φυσικών αυτουργών επιβεβαίωσαν την παρακρατική φύση του εγκλήματος.

Τριάντα χρόνια μετά, τα γεγονότα του 1991 παραμένουν αν όχι «ζωντανά», τουλάχιστον αποκαλυπτικά.

Οι πρόσφατες μάλιστα εξελίξεις στις ΗΠΑ (αλλά και στα καθ' ημάς, η κατά καιρούς «επιστράτευση» «αγανακτισμένων πολιτών», δηλαδή φασιζουσών ομάδων και παρακρατικών μηχανισμών, π.χ. γύρω από τα στρατόπεδα εγκλεισμού προσφύγων-μεταναστών στα νησιά, τον Έβρο κ.λπ.) τους προσδίδουν μια (δυσάρεστη) επικαιρότητα, υπενθυμίζοντας ότι η παρακρατική άκρα δεξιά και οι φασίστες μπορεί κάλλιστα να επιστρατευτούν σαν συμπλήρωμα μιας εξόχως «φιλελεύθερης» οικονομικής πολιτικής, ενίοτε μάλιστα και σε ενιαία πολιτική συσκευασία με αυτήν.

Ο πρωθυπουργός (Μητσοτάκης υιός) και τα μέλη της σημερινής κυβέρνησης (Βορίδης, Χατζηδάκης, Κεραμέως κ.λπ.), η επικοινωνιακή – θεσμική αναβάθμιση του στρατού (στον οποίο ανατίθενται καθήκοντα έως και για την αντιμετώπιση του covid-19...) και των κατασταλτικών μηχανισμών («το κράτος είστε εσείς» τους είχε πει τότε ο Μητσοτάκης πρεσβύτερος και επαναλαμβάνει σήμερα ο... Χρυσοχοϊδής), αποκαλύπτουν τη δεξιά ως αυτό που πραγματικά είναι: η παράταξη-πολεμική μηχανή του κεφαλαίου, που δεν θα διστάσει σε οτιδήποτε προκειμένου να υπηρετηθούν τα συμφέροντα της αστικής τάξης. Και αν η «νομιμότητα» και τα κάθε λογής «κοινωνικά συμβόλαια» δεν επαρκούν, υπάρχουν (πάντα έτοιμοι), Χίτες, Κοτζαμάνηδες, Καλαμπόκες ή κάποιοι «Πινοσέτ» για τον «υπέρ πάντων αγώνα».

Όπως λέει και το παλιό καλό σύνθημα «Ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει δεξιά»!

